

ČTVRTÝ DÍL – TŘETÍ ROK VÝCVIKU

12 Ježdění juniorů

Výchova mladých jezdců a těch, kteří jsou velmi mladí a jezdí na ponících, je v zásadě stejná jako u dospělých jezdců a jejich koní. Pouze zde upozorňuji, že cvičitel má od první hodiny výcviku dohlížet na to, aby každé dítě používalo ochrannou přilbu. Když se například žák vmlouvá, že si přilbu zapomněl doma, pošle ho odpovědný cvičitel domů, tzn. nevezme ho na hodinu. K výchově jezce patří, aby pochopil význam disciplíny. z vlastní zkušenosti vím, že používání jezdecké přilby při hodinách je nezbytné, protože na případné zranění způsobené bez přilby nebere pojišťovna ohled.

Je potěšující, že i v kontinentální Evropě má stále více dětí v posledních letech možnost začít svou závodní dráhu na ponících. V Anglii a Irsku je už samozřejmostí, že děti začínají jezdit na ponících.

Nedostatek poníků na kontinentu si vynutil, že zde děti začínají jezdit na velkých koních, což je problematické především z hlediska vývoje dětského těla, hlavně nohou. Dítě na velkém koni je možné přirovnat k dospělému na slonovi. Především rozdíl výšky je příčinou strachu většiny dětí z koní.

Dítě má příliš krátké nohy na to, aby kolena sevřelo koně, často krátké tak, že ani neobejme sedlo. Nemůže se proto naučit dávat správné pomůcky holeněmi a nemá odpovídající kontrolu nad koněm.

To všechno jsou důvody, proč má dítě začínat na poníkovi a v dětském sedle.

Export poníků všech ras do celého světa se každým rokem zvyšuje: shetlandský pony, New Forest, velšský pony a světoznámý connemara pony. Podle mého názoru je z uvedených plemen nejméně vhodný shetlandský pony. Ostatní plemena jsou pro mládež vhodná pro všechny druhy jezdeckví. Já dávám přednost connemara pony (viz obr. 547, str. 299).

Irové jsou známí svou zakořeněnou láskou ke koním i porozuměním pro ně. Většinou je láska ke koním chápána ve spojitosti s plnokrevníkem, ale žádný pravý přítel koní nemůže popřít charakterové a fyzické kvality connemara pony. Domovem těchto poníků je Connemara v západním Irsku. Drsné klima a tvrdé životní podmínky vytvořily odolný produkt. Poníci vyrůstají na chudé půdě, ve skutečnosti jde o holé skály. Tito poníci mají jedinečné kvality jezdeckých koní a někteří z nich jsou slavní díky svému skokovému talentu (např. Dundrum, otec plnokrevník, matka connemara). Jejich hůlková výška v kohoutku je v průměru 1,30 až 1,45 m. Přednost mají větší, protože jim děti tak rychle neodrostou. Connemara jsou vhodní jako jezdeckí koně nejen pro svou vytrvalost, rychlost a skokové schopnosti, ale hlavně temperament. Jsou nebojácní, dobrosrdeční a jen výjimečně vzpurní, jsou snadno jezditelní a zřídka kdy dělají potíže. Existuje connemara-plemenná kniha, při selekci se dbá na udržení typu. Zušlechťují se částečně hřebci A 1/1, vit Little Heaven a hřebci arabskými. Plemenné knihy connemara se vedou v Americe, Švédsku, Holandsku, Francii a Německu.

Mladý jezdec se učí zacházet s poníkem

Jsou jezdcí, kteří jezdí na koni celý život a přitom se ho nenaučí správně naučit. Tato smutná skutečnost je důvodem, proč by se měla mládež učit nejen jezdit, ale také poznat základy ošetřování koně. Především městské děti přitom snadněji najdou ke koni vztah.

Školením v jízdě na koni těžko uděláme z dítěte dobrého jezdece. Důležitější je, že se naučí zacházet s poníkem, rozumět mu, přinášet si vzájemné sympatie a přistupovat k němu s respektem, rozhodností a trpělivostí. Pouze při přátelství a vzájemném porozumění mezi poníkem a dítětem se může vytvořit jednota a spolehlivost jednoho na druhého, když později ve výcviku nastanou problémy. Jen z dítěte s porozuměním a láskou ke koni může být později dobrý jezdec.

Aby dítě získalo důvěru, musí zvláště zpočátku jezdit chtivého poníka s dobrým charakterem, který není tvrdohubý a má měkké pohyby.

Jezdecký výcvik je úspěšný pouze tehdy, když kůň jde ve všech třech chodech ochotně a v klidném a pravidelném tempu je lehce ovladatelný. Na dobře ježděném poníkovi má dítě pocit, že koně ovládá, nikoliv že se pouze pasivně veze.

Krmení poníka

Mnoho ovsa a málo práce může i z poníka s dobrým temperamentem udělat těžko ovladatelného, drze a vzdorovité zvíře. Mnoho poníků může být zkaženo krmením neodpovídajícím vykonané práci.

Jestliže se poník používá pouze k vyjížděním a pro začátečníka a má zůstat klidný, dáváme mu jen velmi málo ovsa. Na pastvině v létě dostane po ježdění asi 1 až 1,5 kg pšeničných otrub a plnou dlaň ovsa nebo „briket“. V zimě ve stáji potřebuje třikrát denně porci dobrého sena. Kdybychom mu dali celou denní dávku najednou, poník se nažere a zbytek zadupe. Ráno a večer dáme krmení a pro denní potřebu stačí trochu suchého chleba a pár mrkví. Důležitá je dobrá podestýlka a čerstvá voda.

Samozřejmě poníka, který pravidelně skáče na závodech, musíme krmit zcela jinak. Necháme ho až hodinu denně na pastvině. Při delším pobytu by mohl získat pastevní břicho, které by mohlo poškodit jeho zdraví.

Pokud máme k dispozici pastvinu nebo halu, necháme ho půl hodiny před začátkem jezdecké hodiny volně běhat, aby byl pro práci uvolněný. Také ho můžeme půl hodiny lonžovat na chambonu, pokud má ještě příliš mnoho stájové energie.

Hodina ježdění

Dítě může mít při první hodině ježdění strach, protože ještě nepřišlo do kontaktu s koňmi, což je u městských dětí časté. Strach můžeme překonat opatrným a ohleduplným cvičením.

Aby dítě získalo důvěru, při prvním nasednutí vezeme poníka na krátkou lonži. Teprve když dítě sedí jistě v kroku a klusu, začneme lonži postupně prodlužovat, až vytvoříme kruh o průměru 12 m. nejrovnoměrněji a nejjistěji půjde kůň na lonžovacím kruhu ohraničeném nízkými balíky slámy.

Poníka vyvážeme dvěma vyvazovacími otěžemi, přičemž vnitřní je o dvě dírky kratší. Vždyť nelonžujeme, abychom cvičili koně, ale aby dítě získalo důvěru. Otěže jsou důležité, protože dítě pravděpodobně ještě nemá poníka pod kontrolou. (Aby poník nebyl tvrdý v hubě, použijeme také proto, aby se poník při gymnastickém cvičení pohyboval co možná nejméně.

Ze začátku musí být výcvik přesný a nikdy se nesmí uspěchat, protože tvoří základ jezdecké kariéry dítěte. Jestliže se dítě jednou naučí chybu, lze ji později těžko napravit. Cvičitel má na dítě velký psychologický vliv, případný úspěch či neúspěch výcviku záleží tedy na jeho umění jednat s dětmi.

Děti často následují cvičitelům příklad a jestliže jednou získá jejich důvěru, může je přesvědčit o jejich všestranných schopnostech. Cvičitel si musí být neustále vědom, že důvěru dítěte může zklamat snadno, proto s ní nesmí hazardovat. Nesmí například dát začátečníkovi poníka, který utíká, nebo ho nutit skákat příliš velký skok. Když dítě získalo důvěru, chce většinou ukázat víc, než je fyzicky schopné dokázat. Děti si nejsou vědomy nebezpečí a učitel jízdy musí sám stanovit hranice. Dobrý učitel se snaží poznat schopnosti dítěte a podle toho určit, kolik může od dítěte požadovat v různých fázích výcviku.

Jako první se učí dítě samo a správně nasedat s sesedat. Samozřejmě poník přitom musí zcela klidně stát. Dále pokládám za důležité, učit dítě jezdit bez třmenů. Když později třmen ztratí, je stále ještě schopno poníka ovládat.

Zpočátku je dostačující délka hodiny 30 minut, jinak vyvoláme brnění svalů. Hodně necháme jezdit krokem a jenom málo klusem. Kostí a svaly dítěte jsou ještě příliš slabé na celou hodinu ježdění.

Prvních 20 minut každé hodiny děláme gymnastické cvičení (viz str. 122). Dítě získá nejen sebedůvěru, ale také pevný sed, který je pro celý výcvik tak důležitý. Zpočátku cvičíme pouze při zastavení (poník musí stát naprosto klidně), později také v kroku, klusu a cvalu podle toho, jaké pokroky dítě dělá a jak je staré.

Po gymnastickém cvičení odepneme vyvazovací otěže. Zůstane-li poník po prvním naklusání klidný, provlékneme otěže na kohoutku pod spojovacím řemenem poprsníku. Zvedne nebo roztáhne-li potom dítě ruce, neruší poníka tolik v hubě. Dítě totiž ještě neví, jak mnoho bolesti může poníkovi způsobit otěžemi.

Když už dítě jezdí lépe, můžeme na konci hodiny odepnout poníkovi lonži. Pod kontrolou cvičitele pak jezdí žák na stěně jízdárny.

Když dítě zesílí a nabude důvěry, můžeme ho vzít na vodítka s sebou na vyjížděku. Pochopitelně musí mít i cvičitel velmi klidného koně. Když je dítě schopné plně poníka ovládat, vodítka se odloží.

Je-li dítě natolik silné, že sedí zcela jistě a nezávisle, dává na sedu nezávislé pomůcky otěži a jezdí lehkým klusem bez třmenů, začne se klusat přes kavalety (položené na zemi). Cvičí se zde lehký sed, zvyšují se požadavky přes kavalety a pomalu se přejde ke skákání.

Účast na skokových závodech

Systematický výcvik dětí často narušují ambiciózní rodiče. Pro uspokojení své ješitnosti dodávají dětem odvalu, aby se zúčastnili závodů, na které ještě často nejsou oni ani kůň dostatečně připraveni. Oba jsou přetíženi a často končí taková jízda slzami. Už jsem několikrát viděl případy, které skončily ztrátou chuti do dalšího ježdění. Každé nucení je velmi škodlivé jak pro duševní, tak pro tělesný vývoj dítěte. Mnohé děti jsou zpočátku při prvních závodech velmi nervózní a potřebují čas, aby nervozitu překonaly. Zejména při pádu ztratí sebedůvěru a vzpomínám si na případy, kdy se děti po pádu styděly vstát a jít proti divákům. Sebedůvěru dětského jezdce lze zlomit snadno. Mnohé děti pak přestanou úplně jezdit, jiné se překonají, nechtějí si přiznat strach, avšak později v dospělosti budou nenávidět vše, co souvisí s koňmi.

Různý přístup ke koni

V Austrálii, Anglii a Irsku můžeme s obdivem sledovat zápal dětí při najíždění překážek širokých 1,20 m a vysokých jako kavalety. Najíždějí jednotlivé překážky i kombinace, aniž by věc komplikovali, aniž by brali koně zpět – nediktují mu odskok a jedou jednoduše vpřed. Jedou plynule v kmihu. Takto získávají velké zkušenosti na závodech, které jsou velmi důležité pro kariéru závodního jezdce. Výhodou dětí z těchto zemí oproti evropskému kontinentu je nepřeborné množství závodů a různých zkoušek. Děti zde prakticky s poníky vyrůstají a zacházejí s nimi přirozeně a uvolněně. Také jsem připravoval mnoho družstev juniorů na evropském kontinentu a mohu říci, že jde dětem často chybí nutně porozumění a kontakt s koněm. Totéž lze říci o Střední Americe, kde je příčinou spíše mentalita lidí. Hektický způsob života ovlivňuje způsob zacházení se zvířaty. Zvláštní je, že právě v těchto zemích dávají přednost krevnatým, citlivým koním. Důsledkem jsou potom kyselé koně se skřípajícími zuby, točícím se ohonem, položenými ušima, kopající a kousající, se špatným charakterem. Proto zde vidíme nejrozličnější uzdění, často pomocné otěže apod.

Naproti tomu v Anglii, Irsku a Austrálii mají lidé zcela jiný životní styl, jsou klidnější a uvolněnější, což se také odráží v zacházení s koňmi. Jejich koně jdou samozřejmě a mají statečné srdce. Viděl jsem děti jezdící plnokrevné koně na jednoduchém udlidle a anglické uzdečce.

Z klidného a důvěřivého poníka nebo koně jde velmi rychle udělat nervózní trosku, ale obráceně trvá velmi dlouho, než takového koně zklidníme. Protože má kůň dobrou paměť, zapomíná na špatné zacházení jen velmi pomalu, zvláště chytré poníky lze zkazit okamžitě, proto se s nimi musí zacházet s velkou péčí a znalostí. Cvičitel a jezdec musejí mít takt a pochopení.

Trénink

Výcvikové metody poníka a velkého koně jsou stejné: lonžování se chambonem, práce na ruce včetně couvání, skákání ve volnosti, skákání překážek s jezdcem apod. Principy jsou shodné s přihlédnutím ke vzdálenostem v kombinacích, které přizpůsobíme cvalovému skoku poníka.

S potěšením zjišťuji, že se v posledních letech rozšířilo juniorské ježdění. V mládeži je budoucnost, protože mládež jsou jezdce zítřka.

Na příkladu Anglie uvedu, jak nesmírně důležitý je systematický domácí trénink juniorů. Pouze mládež zvyklá skákat parkury formátu evropského mistrovství se jich může trvale účastnit s úspěchem. Až do roku 1970 vyhráli angličané 11 ze 13 evropských šampionátů, kterých se zúčastnili. Před několika lety byly v Anglii zavedeny „Young Riders Competitions“ – soutěže pro mladé jezdce (skokové závody těžké třídy pouze pro mládež).

Mládež zde má příležitost jet těžký kurz rychlostí okolo 400 m za minutu, takže později evropský šampionát pro ni není velkým překvapením.

Cvičitel má dbát na to, aby žákům nabídl všechny možnosti a odborně je připravil na velké úkoly. Stará se nejen o čistý a jednotný skokový styl mužstva, ale také o to, aby se mládež seznámila s pravidly mezinárodních závodů, aby znala předepsané parkurové trasy, aby četla a rozuměla vysvětlivkám k parkuru apod. Vše se cvičí lépe doma na místních závodech než na mezinárodních soutěžích, kde chyba mladého jednotlivce zhorší umístění celého družstva.

Začít od malička

Vždy jsem dával přednost tomu, aby mládež začala s výcvikem co možná nejdřív. Horlivě se učí a lépe přijímá podněty. Stejně jako je snazší vychovat neježděného koně, než starého zkaženého. Napravovat chyby tzv. hotového zkušeného jezdce je těžké, zejména byl-li úspěšný jen s jedním koněm. Přestože se nám podaří jezdce-seniora při výcvikovém kurzu opravit, zlepšení často vydrží pouze do té doby, než jezdec jezdí opět sám nebo se zúčastní soutěží, pak propadne znovu starým návykům.

Mnoho dospělých se stydí zeptat trenéra na radu a často dlouhé měsíce rozvíjejí zlozvyky nebo špatné svaly. Když se pak trenérovi nepodaří než zázraky, jezdec ho odsoudí jako neschopného.

Jako omluvu vlastní neschopnosti přivést koně mezi špičku a tam ho podržet pak slyšíme, že kůň ještě není tak daleko, nebo že jezdec ještě neměl dobrého koně. Můžeme potom sledovat, že jejich kůň není tak daleko ani po letech, nebo že stále ještě vhodného koně hledají.

Nezdá se mi také správně, když se nehody na parkuru svádějí na smůlu. Samozřejmě ji může mít někdy každá, ale měli bychom být objektivní a svou případnou chybu se pokusit najít. Každý mezinárodní jezdec ví, jak je těžké dostat se mezi špičku a také tam zůstat. Oba, kůň i jezdec, musejí být stále v nejlepší formě, protože konkurence je tak velká, že dnes často i bezchybné kolo přes těžký parkur s dobrým časem přinese pouze nízké umístění.

Každému mladému jezdci by mělo být jasné, že do mezinárodní špičky ho může vynést a udržet pouze dlouholetá tvrdá práce. Požadavky na mezinárodního skokového koně jsou velmi vysoké, proto musí být specializován a úměrně připravován na úkoly bohaté na nejrůznější triky.

Družstvo juniorů

Pokud chceme postavit silné družstvo juniorů, musíme plánovat dlouho dopředu. Tým juniorů startující na mezinárodních závodech stojí hodně peněz a tyto výlohy se mohou vrátit jen tehdy, když úkol mládí berou vážně a když alespoň občas sklídí úspěch. Tuto skutečnost si mládež musí uvědomit a výcvik nesmí brát jako prázdniny.

Výcvik družstva juniorů mi přináší mnoho radosti, protože právě u mládeže mohou rozvíjet nadšení a připravenost. Z dnešního týmu juniorů můžeme zítra postavit družstvo seniorů. Nemůžeme očekávat, že velcí skokoví jezdci dneška budou vysoko držet vlajku své země neustále, dorost může vyjít jen z řad juniorů, proto bychom měli k tomuto výcviku přistupovat pečlivě. Juniorům musíme dát všechny možnosti ke sbírání také mezinárodních zkušeností.

Každý sportovec by měl usilovat dostat se na špičku, což znamená úspěšně reprezentovat svou zemi v zahraničí. Dnes již nestačí jenom být při tom, k úspěchu trvalému. Trénink juniorů pod dobrým vedením musí pokračovat právě po dobytí mezinárodního úspěchu. Požadavky na mládež dnes stále stoupají nejen v oblasti jezdeckví. Je věcí rodičů, aby jejich děti dostaly nejlepší cvičitele pro ježdění na koni. Jestliže rodiče chytře a pečlivě naplánovali jezdeckou dráhu svého dítěte, mohou být právem hrdí, když jejich dítě ve skokovém sportu dospěje k mezinárodním počtům.